

מסכת ברכות

א מאימתי קורין את שמע בערבית. משעה שהכהנים נכנסים לאכל בתרומתן, עד סוף האשמורה הראשונה, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, עד הצות. רבן גמליאל אומר, עד שיעלה עמוד השחר. מעשה שכאז כניו מבית המשתה, אמרו לו, לא קרינו את שמע. אמר להם, אם לא עלה עמוד השחר, תיבין אתם לקרות. ולא זו בלבד, אלא כל מה שאמרו חכמים עד הצות, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. הקטר תלבים ואכרים, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. וכל הנאכלין ליום אחד, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. אם כן, למה אמרו חכמים עד הצות, כדי להרחיק את האדם מן העבירה:

ב מאימתי קורין את שמע בשחרית. משיביר בין תכלת ללבן. רבי אליעזר אומר, בין תכלת לכתת. (וגמורה) עד הנץ החמה. רבי יהושע אומר, עד שלש שעות, שכן דרך בני מלכים לעמוד בשלש שעות. הקורא מפאז ואילך לא הפסיד, באדם הקורא בתורה:

ג בית שמאי אומרים, בערב כל אדם יטו ויקראו, ובבקר יעמדו, שנאמר (דברים ו) ובשכבך ובקומך. ובית הלל אומרים, כל אדם קורא בדרבו, שנאמר (שם) ובכלכתך בדרך. אם כן, למה נאמר ובשכבך ובקומך, בשעה שבני אדם שוכבים, ובשעה שבני אדם עומדים. אמר רבי טרפון, אני הייתי בא בדרך, והטיתי לקרות, בדברי בית שמאי, וסכנתי בעצמי מפני הלסטים. אמרו לו, כדי היית לחוב בעצמך, שעברת על דברי בית הלל:

ד בשחר מברך שתים לפניך ואחת לאחריה, ובערב שתים לפניך ושתים לאחריה. אחת ארבה ואחת קצרה. מקום שאמרו להאריך, אינו רשאי לקצר. לקצר, אינו רשאי להאריך. להחם, אינו רשאי שלא להחם. ושללא להחם, אינו רשאי להחם: ה מוכיחן יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אליעזר בן עזריה, הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד שדרשה בן זומא, שנאמר (דברים טז) למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. ימי חייך, הימים. כל ימי חייך, הלילות. וחכמים אומרים, ימי חייך, העולם הזה. כל (ימי חייך), להביא לימות המשיח:

פרק ב

א הנה קורא בתורה, והגיע זמן המקרא, אם כן לבו יצא, ואם לאו, לא יצא. בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב, ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, באמצע שואל מפני היראה, ומשיב מפני הכבוד, בפרקים שואל מפני הכבוד, ומשיב שלום לכל אדם:

ב אלו הן בין הפרקים, בין ברכה ראשונה לשניה, בין שניה לשמעי, ובין שמע לזתיה אם שמעי, בין זתיה אם שמע לויאמר, בין ויאמר לאמת ויציב. רבי יהודה אומר, בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק. אמר רבי יהושע בן

קרחיה, למה קדמה שמע לזתיה אם שמעי, (אלא כדי) שיקבל עליו על מלכות שמים תחלה, ואחר כך יקבל עליו על מצות. וזתיה אם שמע לויאמר, שזתיה אם שמע נוהג ביום ובלילה, ויאמר אינו נוהג ביום (בלבד):

ג הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו, יצא. רבי יוסי אומר, לא יצא. קרא ולא דקדק באותיותיה, רבי יוסי אומר יצא, רבי יהודה אומר לא יצא. הקורא למפרע, לא יצא. קרא וטעה, יחזר למקום שטעה:

ד האמנין קורין בראש האילן או בראש הנדבך, מה שאינן רשאים לעשות בן בתפלה:

ה חתן פטור מקריאת שמע בלילה הראשון עד מוצאי שבת, אם לא עשה מעשה. מעשה כרפן גמליאל שקרא בלילה הראשון שנשא. אמרו לו תלמידיו, לא למדתנו רבנו, שחתן פטור מקריאת שמע בלילה הראשון. אמר להם, איני שומע לכם לבטל ממוני מלכות שמים אפילו שעה אחת:

ו רחין לילה הראשון שמתה אשתו. אמרו לו תלמידיו, לא למדתנו רבנו, שאכל אסור לרחין. אמר להם, איני כשאר כל אדם, אסטנים אני:

ז ובשמות טובי עבדו קבל עליו תנחומין. אמרו לו תלמידיו, לא למדתנו רבנו, שאין מקבלין תנחומין על העבדים. אמר להם, אין טובי עבדי כשאר כל העבדים, בשר היה:

ח חתן, אם רצה לקרות קריאת שמע לילה הראשון, קורא. רבן שמעון בן גמליאל אומר, לא כל הרוצה לפול את השם יפול:

פרק ג

א מי שמתו מוטל לפניו, פטור מקריאת שמע, (ומן התפלה) ומן התפלין. נושאי המטה והלווייהן והלוויי חלויהן, את שלפני המטה ואת שלאחר המטה, את שלמטה צדך בהן פטורים, ואת שאין למטה צדך בהן תיבין. אלו ואלו פטורין מין התפלה:

ב קברו את המת וחרונו, אם יכולין להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה, יתחילו. ואם לאו, לא יתחילו. העומדים בשורה, הפנימים פטורין, והחיצונים תיבין:

ג נשים ועבדים וקטנים פטורין מקריאת שמע ומן התפלין, ותיבין בתפלה ובמוזון ובכרבת המזון:

ד בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך, לא לפניך ולא לאחריה. ועל המזון מברך לאחריה, ואינו מברך לפניו. רבי יהודה אומר, מברך לפניכם ולאחריהם:

ה היה עומד בתפלה, ונזכר שהוא בעל קרי, לא יפסיק. אלא יקצר. ירד לטבול, אם יכול לעלות ולהתכנסות ולקרות עד שלא תנץ החמה, יעלה ויתכנס ויקרא. ואם לאו, יתכנס בפנים ויקרא. אבל לא יתכנס, לא במים הרעים ולא במי המשרה, עד שיטיל לתוכן מים. וכמה ירחיק מהם ומן הצואה. ארבע אמות:

ו זב שראה קרי, ונדה שפלטתה שכבת זרע, והמשמשת שראתה נדה, צריכין טבילה, ורבי יהודה פוטר:

פרק ד

א תפלת השחר, עד חצות. רבי יהודה אומר, עד ארבע שעות. תפלת המנחה עד הערב. רבי יהודה אומר, עד פלג המנחה. תפלת הערב אין לה קבע. ושל מוספין כל היום. (רבי יהודה אומר, עד שבע שעות):

ב רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה. אמרו לו, מה מקום לתפלה זו. אמר להם, בכניסתי אני מתפלל שלא תארע תקלה על ידי וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי:

ג רבן גמליאל אומר, בכל יום מתפלל אדם שמונה עשרה. רבי יהושע אומר, מעין שמונה עשרה. רבי עקיבה אומר, אם שגורה תפלתו בפיו, יתפלל שמונה עשרה. ואם לאו, מעין שמונה עשרה:

ד רבי אליעזר אומר, העושה תפלתו קבע, אין תפלתו מתחננים. רבי יהושע אומר, המתפלל במקום סכנה, מתפלל תפלה קצרה. אומר, הושע השם את עמוך את שארית ישראל, בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם לפניך. ברוך אתה ה' שומע תפלה:

ה היה רוכב על החמור, ירד. ואם אינו יכול לירד, יחזיר את פניו, ואם אינו יכול להחזיר את פניו, יכוף את לבו כנגד בית קדש הקדשים:

ו היה יושב בספינה או בקרון או באסדה, יכוף את לבו כנגד בית קדש הקדשים:

ז רבי אליעזר בן עזריה אומר, אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר. וחקמים אומרים, בחבר עיר ושללא בחבר עיר. רבי יהודה אומר משמו, כל מקום שיש חבר עיר, תיחיד פטור מתפלת המוספין:

פרק ה

א אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש. חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים, כדי שיכוננו את לבם למקום. אפילו תמלך שואל בשלמו, לא ישיבנו. ואפילו נחש ברוך על עקבו, לא יפסיק:

ב מוזכרין גבורות גשמים בתחנת המתיים, ושואלין הגשמים בכרפת השנים, והבדלה בחונן הדעת. רבי עקיבא אומר, אומרה ברכה רביעית בפני עצמה. רבי אליעזר אומר, בהודאה:

ג האומר על קן צפור יגיעו רחמיך, ועל טוב יזכר שמך, מודים מודים, משתקין אותו. העובר לפני התיבה וטעה, יעבר אחר תהותו, ולא יהא סרכן באותה שעה. מנין הוא מתחיל, מתחלת הברכה שטעה בה:

ד העובר לפני התיבה, לא יענה אחר הכהנים אמן, מפני הטרוף, ואם אין שם כהן אלא הוא, לא ישא את פיו, ואם הכתתו שהוא נושא את פיו וחוזר לתפלתו, רשאי:

ה המתפלל וטעה, סימן רע לו. ואם שלית צבור הוא, סימן רע לשולחיו, מפני ששלוחו של אדם כמותו. אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא, שהיה מתפלל על החולים ואומר, זה חי וזה מת. אמרו לו, מנין אתה יודע. אמר

להם, אם שגורה תפלתי בפי, יודע אני שהוא מקבל. ואם לאו, יודע אני שהוא מטרף:

פרק ו

א ביצד מכרכין על הפרות. על פרות האילן אומר, בורא פרי העין, חוץ מן היין, שעל היין אומר בורא פרי הגפן. ועל פרות הארץ אומר בורא פרי האדמה, חוץ מן הפת, שעל הפת הוא אומר המוציא לחם מן הארץ. ועל הירקות אומר בורא פרי האדמה. רבי יהודה אומר, בורא מיני דשאים:

ב ברוך על פרות האילן בורא פרי האדמה, יצא. ועל פרות הארץ בורא פרי העין, לא יצא. על בלם אם אמר שהכל (נהיה), יצא:

ג על דבר שאין גדולו מן הארץ אומר שהכל. על החמין ועל הנובלות ועל הגובאי אומר שהכל (על החלב ועל הגבינה ועל הביצים אומר שהכל). רבי יהודה אומר, כל שהוא מין קללה אין מכרכין עליו:

ד היו לפניו מינים הרבה, רבי יהודה אומר, אם יש ביניהם ממין שבעה, מכרד עליו. וחקמים אומרים, מכרד על איזה מהן שירצה:

ה ברוך על היין שלפני המזון, פטר את היין שלאחר המזון. ברוך על הפרפרת שלפני המזון, פטר את הפרפרת שלאחר המזון. ברוך על הפת, פטר את הפרפרת. על הפרפרת, לא פטר את הפת. בית שמאי אומרים, אף לא מעשה קדשה:

ו היו יושבין (לאכל), כל אחד ואחד מכרד לעצמו. הסבו, אחד מכרד לכלן. בא להם יין בתוך המזון, כל אחד ואחד מכרד לעצמו. לאחר המזון, אחד מכרד לכלם. והוא אומר על המזון, אף על פי שאין מביאין את המזון אלא לאחר הסעודה:

ז הביאו לפניו מליח בתחלה ופת עמו, מכרד על המליח ופטר את הפת, שהפת טפלה לו. זה הכלל, כל שהוא עקר ועמו טפלה, מכרד על העקר ופטר את הטפלה:

ח אכל תאנים ענבים ורמונים, מכרד אחריהן שלש ברכות, דברי רבן גמליאל. וחקמים אומרים, ברכה אחת (מעין שלש). רבי עקיבא אומר, אפילו אכל שלק והוא מזוננו, מכרד אחריו שלש ברכות. השותה מים לצמאו, אומר שהכל נהיה בדברו. רבי טרפון אומר, בורא נפשות רבות:

פרק ז

א שלשה שאכלו כאחד, תיבין לזמן. אבל דמאי, ומעשר ראשון שנטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שנפדו, והשמש שאכל בציאתו, והכותה מוזמנין עליהם. אבל אכל טבל, ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שלא נפדו, והשמש שאכל פחות מציאתו, והנכרי, אין מוזמנין עליהם:

ב נשים ועבדים וקטנים, אין מוזמנין עליהם. עד כמה מוזמנין, עד בציאתו. רבי יהודה אומר, עד כפיצה:

ג ביצד מוזמנין, בשלשה אומר נכרד. בשלשה והוא,

בית שמאי אומרים, מכרד על היין ואחר כך מכרד על המזון. ובית הלל אומרים, מכרד על המזון ואחר כך מכרד על היין. עונין אמן אחר ישראל המכרד, ואין עונין אמן אחר הכותי המכרד. עד שישמע כל המכרד:

פרק ט

א הרוצה מקום שנעשו בו נסים לישראל, אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה, מקום שנעקרה ממנו עבודה זרה, אומר ברוך שעקר עבודה זרה מארצנו:

ב על היקין, ועל הזעות, ועל הפרקים, ועל הרעמים, ועל הרוחות, אומר ברוך שכחו מלא עולם. על החרים, ועל הגבעות, ועל הימים, ועל הנהרות, ועל המדברות, אומר ברוך עושה מעשה בראשית. רבי יהודה אומר, הרוצה את הים הגדול אומר ברוך שעשה את הים הגדול, בזמן שרוצה אותו לפרקים. על הגשמים ועל בשורות הטובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל שמועות רעות אומר ברוך דין האמת:

ג בנה בית חדש, וקנה כלים חדשים, אומר ברוך שהינינו מכרד על הרעה מעין הטובה, ועל הטובה מעין הרעה. הצועק לשעבר, הרי זו תפלת שוא. ביצד היתה אשתו מעפרת, ואמר, יהי רצון שתלד אשתי זכר, הרי זו תפלת שוא. היה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר, ואמר, יהי רצון שלא יהיו אלו בני ביתי, הרי זו תפלת שוא:

ד הנכנס לפרדמתפלל שתים, אחת בכניסתו ואחת ביציאתו. בן עזאי אומר, ארבע, שתים בכניסתו ושתיים ביציאתו, ונותן הודאה לשעבר, וצועק לעתיד לבא: **ה** חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מכרד על הטובה, שנאמר (דברים ו) ואהבת את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. בכל לבבך, בשני יצריה, ביצר טוב וביצר רע, ובכל נפשך, אפלו הוא נוטל את נפשך, ובכל מאדך, בכל מונגד, דבר אחר בכל מאדך, בכל מדה ומדה שהוא מוודד לך הוי מודה לו במאד מאד. לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרה, שהוא מכין כנגד בית קדשי הקדשים, לא יכנס לתר הבית במקלו, ובמנגלו, ובפגדתו, ובאבק שעל רגליו, ולא יעשנו קפנדריא, ורקיקה מסל וחמר. כל חותמי ברכות שהיו במקדש, היו אומרים מן העולם, משקלקלו הפיניו, ואמרו, אין עולם אלא אחד, התקינו שיהיו אומרים, מן העולם ועד העולם, והתקינו שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם, שנאמר (רות ב) והנה בעז בא מבית לחם, ויאמר לקוצרים יי עמכם, ויאמרו לו, יברכך יי. ואומר (שופטים ו) יי עמך גבור החיל, ואומר (משלי כג) אל תבזו כי זקנה אפך, ואומר (תהלים קיט) עת לעשות ליי הפרו תורתך, רבי נתן אומר, הפרו תורתך עת לעשות ליי:

אומר ברכו בעשרה, אומר נברך לאלהינו בעשרה והוא, אומר ברכו אחד עשרה ואחד עשרה רבוא. במאה אומר, נברך ליי אלהינו במאה והוא, אומר ברכו באלף, אומר נברך ליי אלהינו אלהי ישראל באלף והוא, אומר ברכו ברבוא, אומר, נברך ליי אלהינו אלהי ישראל אלהי תצבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו. ברבוא והוא, אומר ברכו בעגין שהוא מכרד, כך עונין אחריו, ברוך יי אלהינו אלהי ישראל אלהי תצבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו. רבי יוסי הגלילי אומר, לפי רב תקהל הן מכרכין, שנאמר (תהלים סח) במקהלות ברכו אלהים, יי ממקור ישראל. אומר רבי עקיבא, מה מצינו בבית הכנסת אחד מרפין ואחד מועטין אומר, ברכו את יי. רבי ישמעאל אומר, ברכו את יי המכרד:

ד שלשה שאכלו כאחד, אינן רשאים לחלק וכן ארבעה, וכן חמשה, ששה נחלקין, עד עשרה, ועשרה אינן נחלקין, עד שיהיו עשרים:

ה שתי חברות שהיו אוכלות בבית אחד, בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו, הרי אלו מצטרפין לזמון, ואם לאו, אלו מזמנין לעצמן, ואלו מזמנין לעצמן. אין מכרכין על היין עד שיתן לתוכו מים, דברי רבי אליעזר. והכמים אומרים, מכרכין:

פרק ח

א אלו דברים שבין בית שמאי ובית הלל בסעודה, בית שמאי אומרים, מכרד על היין ואחר כך מכרד על היין, ובית הלל אומרים, מכרד על היין ואחר כך מכרד על היין:

ב בית שמאי אומרים, נוטלין לידיים, ואחר כך מוזגין את הכוס, ובית הלל אומרים, מוזגין את הכוס ואחר כך נוטלין לידיים:

ג בית שמאי אומרים, מקנה ידיו במפה ומניחה על השלחן, ובית הלל אומרים, על הכסת:

ד בית שמאי אומרים, מכבדין את הבית ואחר כך נוטלין לידיים, ובית הלל אומרים, נוטלין לידיים ואחר כך מכבדין את הבית:

ה בית שמאי אומרים, נר ומזון ובשמים ותבדלה, ובית הלל אומרים, נר ובשמים ומזון ותבדלה. בית שמאי אומרים, שברא מאור האש, ובית הלל אומרים, בורא מאורי האש:

ו אין מכרכין לא על הנר ולא על הבשמים של נכרים, ולא על הנר ולא על הבשמים של מתים, ולא על הנר ולא על הבשמים שלפני עבודה זרה. אין מכרכין על הנר עד שיאותו לאורו:

ז מי שאכל ושכח ולא ברה, בית שמאי אומרים, יחזר למקומו ויברך, ובית הלל אומרים, יברך במקום שזכר. עד אימתי הוא מכרד, עד כדי שיתעפל המזון שבמעיו:

ח בא להם יין לאחר המזון ואין שם אלא אותו הכוס,